

AZ I. FEJEZET VIZSGÁLATAINÁL HASZNÁLT KÉRDŐÍV

- A község neve:
- A család azonosítási száma:
- A családfő neve:
- A kérdezett személy neve és száma:

ZENEI FELVÉTELI LAP (egyéni kérdőív)

Az MTA Szociológiai Kutató Csoport faluszociológiai felvételéhez

- A felvételező neve:
- A felvétel időpontja és időtartama:

I. A zenehallgatásra vonatkozó bevezető kérdések

1. Szokott-e és hol hallgat leginkább zenét?

	Legtöbbször	Néha	Soha
Templomban			
Művelődési házban			
Szórakozóhelyen			
Otthon, a rádióban			
Egyéb helyen:			

2. Hogyan szereti a zenét hallgatni?

	Nagyon szereti	Kétségtelenül szereti	Közömbös	Nem szereti
a) gépzene lemezjátszón rádióban magnetofonon				
b) élőzene a zenekart (cigányzene, tánczenekar)				

A megjegyzések szószertinti lejegyzése:

II. A zene szükségességének intenzitására vonatkozó kérdések

1. Hiányozna-e, ha nem lenne zene vagy ha nem lehetne énekelni?

	Nagyon hiányozna	Kevésbé hiányozna	Nem hiányozna
a templomban			
munka közben			
lakodalomkor			
mulatáskor vagy:			

Meg tudná-e magyarázni, hogy miért?

2. A kitöltési utasításban lévő angol népmese elmondása.
 Mi a véleménye: valóban büntetés-e az, ha az emberektől
 elveszik a zene, a muzsikálás lehetőségét? Ha igen, miért?
 Ha nem, miért nem?

3. Ha elromlik a rádiója vagy nincs villany, mi hiányzik a
 rádió műsorából leginkább?

a hírek
 a színdarabok
 a zene
 egyik sem

4. Elhangzott egy olyan javaslat, hogy a Rádió adjon keve-
 sebb zenét. Egyetért-e ezzel? Igen – nem
 Ha igen, milyen zenéből adna kevesebbet és milyen zenét
 tartana meg?
 Miért?

magyar nóta

népdal

tánczene

jazz

operett

opera

kóruselőadások

szimfonikus komoly zene

Kiegészítő megjegyzések:

5. Milyen zene az, ami zavarja vagy bosszantja?

Miért? (Mert lármas, mert érthetetlen, mert nincs szövege,
 mert ...)

III. A környező hangzásvilág észlelésére vonatkozó kérdések

Milyen hangzások észrevesz szeret zavarják különbözős
 azok, amelyeket

a természet hang-

jai, pl.:
 madár, eső, szél,
 vihar, állatok, er-
 dözugás, patak
 stb.

a falu hangjai, pl.:
 kolomp, harang
 stb.

a város hangjai,

pl.:
 gépek zaja, autó,
 közlekedés, mo-
 tor, vonat stb.

IV. A zenei élményre vonatkozó szabad kérdés:

Emlékszik-e az életében olyan eseményre, vagy olyan hang-
 latra, amikor úgy érezte, hogy mindazt, ami vele történt,
 amit érez, csak zenében lehet igazán kifejezni, elmondani?
 Vagy hallott-e olyan zenét, amelynél úgy érezte, hogy az
 éppen azt fejezi ki, amit ő is érez? Mikor, milyen körülmények
 között volt ez és mi volt ez a zene?

V. A zenei aktivitásra vonatkozó kérdések:

1. Szokott-e és szeret-e énekelni: igen — nem — régen

a) mikor szeret énekelni: munka közben
templomban
mulatáskor

b) hogyan énekel szívesebben: magában, egyedül
másokkal együtt

c) milyen alkalommal mit szeret leginkább énekelni?

2. Hol és kiktől tanulta a legkedvesebb dalait?
(a faluban, a katonaságnál, az apjától, barátaitól, a rádió-
ból stb.)

3. Ha kórusban énekelt, a kórus műsorából mit szeretett
a legjobban?

4. Játsszik-e valamilyen hangszeren? igen — nem
Milyen hangszeren?

Hol, kiktől, mikor tanult?

Milyen számokat, dalokat játszik a legszívesebben:

5. Szeretett volna-e vagy szeretne-e valamilyen hangszeren
játsszani? igen — nem
Ha igen, milyen hangszeren:

6. Taníttatja-e a gyerekeit valamilyen hangszerre? igen —
nem.

Milyen hangszerre:

Ha a körülmények biztosítva lennének, taníttatná-e a
gyerekeit valamilyen hangszerre?

7. Kit tart a falu legjobb énekesének?

Ki tud a faluban a legjobban muzsikálni?

Mit szeret tőlük leginkább hallani?

VI. A zenei kíséret előkészítésére vonatkozó kérdések

Szeretnénk egy szép zenei műsort szervezni a faluban.

1. Eljőne-e meghallgatni? igen — nem. Ha nem, miért nem?

2. Mit szeretne ott meghallgatni?

3. Ha a kedves számaiból egy hanglemez-műsort szerveznénk,
eljőne-e meghallgatni? Mit kérne?

4. Ha sikerülne pesti művészeket meghívni, személy szerint
kiket kérne, milyen műsorral?

Az esettanulmány legfőbb célja, hogy megközelítsünk olyan kérdéseket, amelyeket struktúrált kérdőívben igen hosszadalmasan és akkor sem teljes biztonsággal és teljes érvénnyel tudunk megragadni. Altlában ezeket az esettanulmányokat a felvevő csak olyan személyről készíti, akiknek életpályáját, felfogását, cselekvési módzatait ismeri, tehát a valóság kontrollját, pontosabban a felvevő véleményének kontrollját szembe lehet állítani a vallott, vagy hitt állításokkal. Ezért a kérdés és a leírás során mindig határozottan el kell választani (ez különösen és elsősorban a személyiségre vonatkozó kérdéscsoportnál kell, hogy így legyen) amit az illető mond magáról, és amit a felvevő valószínű tud, megerősítve a választ, vagy korrigálva azt.

Az esettanulmány három részre oszlik: az első rész egyszerű adatfelvétel, amelyben a személyi adatokon kívül a zenei viszonyra vonatkozó konkrét adatokat is számba vesszük. A második rész a személyiség néhány jellemző sajátosságát, jellemző vonásait akarja megismerni, a harmadik rész a zenei viszony jellegére és tartalmára vonatkozik.

A felvételnél megfogalmazunk zárt kérdéseket is. Az esettanulmány többek között azt is célozza, hogy a tanulságok alapján kialakuljanak azok a kérdéstípusok, amelyekre megfelelően kontrollálható válaszok érkezhetnek, s amelyeket egy következő „zeneértő”-felvétélben standardizálni lehet majd.

III. RÉSZ

A ZENEI VISZONYRA VONATKOZÓ KÉRDÉSEK

1. Altlában hogyan tudná jellemezni viszonyát a zenéhez?
(Szöveges választ pontosan, szó szerint lejegyezni!)
2. Milyen zenét
 - a) szeret nagyon:
 - b) hallgat szívesen:
 - c) nem tud meghallgatni:

Kit tart par excellence romantikus zeneszerzőnek?
Jellemezze:

A zenei kérdések között több fontos adatszolgáltató kérdés van, mégis fel kell hívni a figyelmet a legfontosabb kérdéscsoportokra: Az egyik, ami a zenei szeretetet és a zenei szükségletet jelzi. Miért van szüksége annak, akinek van a zenére, és miért nincs, ha nincs. Hogyan és miért él a zene, milyen társadalmi funkciót tölt be, milyen emberi szükségletet elégít ki az emberek véleménye szerint. (1—4. kérdés.)

A másik, ami körül fordul az egész zenei igény léte és nemléte. Milyen úton jutottak el a valóban értékes zenéhez az emberek, illetve milyen akadályozó tényezők a leggyakoribbak és felismertek. (5)

A harmadik: az ember a maga életútján különféle hatásokkal találkozik, élete formája alakul, és ennek megfelelően alakulnak az igényei és a várákozása. Ez feltétlenül tükröződik a zenében is, de hogyan? (6. d.)

Az ízlést vizsgálja a 6., 7. és 8. kérdés. A zene szeretetén belül más fokot jelent a modern zene, ezért ezt kiemeltük. A 9—13. kérdés az ún. zenei interakció, a zenei élményszerzés útját-módját kívánja körüljárni. A 14. kérdés a berögződött sztereotípiákat, illetve a kérdezettnek a spontán állásfoglalását szeretné megragadni. Ebben a szubjektív viszony vagy az elfogadott társadalmi vélemény fejeződik ki.

3. Mikor érzi leginkább szükségét a zenének?

Mikor milyen zene szükségét érzi?

4. Hogyan hallgat legszívesebben egy zeneművet? (Koncerten, otthon, rádióból, lemeztájszón, társaságban vagy egyedül stb.)

5. Mondja el történetileg, hogyan jutott el a komoly zene szeretetéhez:

a) Gyermekkorában milyen zenei hatások érték?

b) Kinek vagy kiknek a hatására kezdett először zenét hallgatni? (Szülő, tanár, barátok)

Mikor?

c) Együttjárt-e vagy összefüggött a zenei érdeklődésének kialakulása valamilyen életforma, vagy baráti kör változással?

d) El tudná-e mondani, hogyan alakult véleménye és szeretete életének különböző korszakaiban az egyes stílusok, szerzők, vagy művek iránt? (Tehát milyen korszakban, életének különböző szakaszaiban milyen zene állt a legközelebb hozzá.)

6. Rangsorolja saját ízlése szerint a zeneszerzőket.

7. Rangsorolja saját ízlése szerint a zenei stílusokat.

8. Mit ért modern zenén?

Kinek milyen művét? Miért? Hogyan jutott el a megértésig? Mi a véleménye a mai zeneszerzőkről? (Ma élőkről. Disztinkcióval-e például?) Mit tud a mai magyar zeneszerzőkről, miért szereti, vagy miért nem szereti azokat?

Miért nem szereti a modern zenét?

Akarta-e már valaki megszerettetni vele?

Miért nem sikerült?

9. Gépzenét vagy az élőzenét szereti jobban?

Hogyan hallgat inkább: elsősorban művészek előadásában gépzenét, vagy közepes művészekkel is élőzenét.

10. Saját zenei gyűjteményének legkedvesebb darabjai (lemez vagy magnó)

11. Van-e koncertbérlete?

Miért nem vesz?

12. Baráti köréből hányan van bérlete ugyanoda, ahová neki?

13. Zeneértőnek tartja-e magát?

Olvas-e zenekritikákat, gyűjti-e zenei könyveket?

14. Gondolkodás nélkül jellemezze pár találó szóval — ahogyan eszébe jut — a következő zeneszerzőket, illetve stílusokat.
(Gyors asszociációs próba):

Bach

Mozart

Beethoven

Bartók

- Engel, H.: Musik und Gesellschaft. Bausteine zu einer Musiksoziologie. Berlin-Halensee, 1960.
- Engel, H.: Was ist eigentlich Musiksoziologie. Das Musikleben, 1955.
- Escarpit, R.: Das Buch und der Leser. Entwurf einer Literatursoziologie. Köln, 1961.
- Escarpit, R.: Sociologie de la littérature. Paris, 1960. Univ. de France.
- Francstel, P.: Problèmes de la sociologie de l'art. *Traité de la sociologie* s. d. G. Gurvitch. Presses Universitaires de France, Paris, 1963.
- Fircse, V. N.: Zadacsi i problemi szociologii iszkusztva. Moszkva, 1926.
- Goldmann, L.: Pour une sociologie du roman. Paris, 1964.
- Dr. Gyulay E.: A zene hatása. Közönségéletkani tanulmány. Bp., 1936.
- Országos Szociálpolitikai Intézet.
- Hauser, A.: Philosophie der Kunstgeschichte. München, 1958.
- Honigsheim, P.: Musikformen und Gesellschaftsformen.: Die Einheit der Sozialwissenschaften. W. Bernsdorf—G. Eisermann, Stuttgart, 1955.
- Járdányi Pál: A kifei magyarság világi zenéje. 1943.
- Karbusický, V.: Teoretické předpoklady empirické-sociologického vyzkumu hudby. Hudební věda 1965.
- Karbusický, V.: — Kasan, J.: Vyzkum soucasné hudebnosti v roce 1963 a jeho vysledky. Praha, 1964.
- Karbusický, V.: Zur empirisch-soziologischen Musikforschung.: Beiträge zur Musikwissenschaft, 3—4/1966. Berlin.
- Kneif, T.: Gegenwartsfragen der Musiksoziologie. Ein Forschungsbericht. Acta Musicologica. Vol. XXXVIII. 2—3.
- Kneif, T.: Der Gegenstand musiksoziologischer Erkenntnis, Archiv für Musikwissenschaft. 3/1966, Wiesbaden.
- Kuhn, M. J.: De la tendance du goût musical. Acte de la Société Jurassienne d'Emulation, 1856.
- Kulcsár Kálmán: Egy szociológiai vizsgálat módszertani vizsgálatai. Valóság, 1960.
- Lalo, Ch.: L'art et la vie sociale. Paris, 1921.
- Lalo, Ch.: Éléments d'une esthétique musicale scientifique. Paris, 1939.
- Lasserre, P.: Philosophie du goût musicale. Paris, 1922.
- Laurence, L.: Le goût musical en France. Paris, 1905.
- Leontyev, G.: A pszichikum sajátossága. Akadémia Kiadó. Budapest, 1964.
- Lóventhal, L.: Literatur und Gesellschaft. Neuwied am Rhein, 1964.
- Lukács György: Az esztétikum sajátossága. Akadémia Kiadó 1965.
- Maróthy János: Zene és polgár, zene és proletár. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1966.
- Marx, K.: Gazdasági-filozófiai kéziratok, 1844-ből. Budapest, 1962.
- Marx, K.: Bevezetés a politikai gazdaságtan bírálatához. Szikra, 1951.
- Marx—Engels Művei. 3. kötet. Budapest, 1960.
- Marx—Engels: Válogatott levelek. Budapest, 1950.
- Mierendorff, M.: Einführung in die Kunstsoziologie. Köln und Opladen, 1957.
- Tost, H.: A zeneiörténet szociológiája. Budapest, 1923.
- Molnár A.: A zene szociológiájához. Valóság, 1961.
- Molnár A.: The Social Functions of Art. New York, 1954.
- Mukerjee, H.:

- Adorno, Th. W.: Zur gesellschaftlichen Lage der Musik. Zeitschrift für Sozialforschung 1932. 2., 3.
- Adorno, Th. W.: Dissonanzen. — Über die Fetischcharakter in der Musik die Regression des Hörens. Göttingen, 1956.
- Adorno, Th. W.: Einleitung in die Musiksoziologie. Zwölf theoretische Vorlesungen. Frankfurt, 1962.
- Adorno, Th. W.: Ideen zur Musiksoziologie. Klangfiguren. Musikalische Schriften I. Berlin—Frankfurt, 1959.
- Aszafjev, B. V.: Teorija muzikal'no-isterioczkogo procesza, kak oznova muzykal'no-istoricszkogo znanija. V.: Zadacsi i metody izucenija iszkusztva. Peterburg, 1924.
- Aszafjev, B. V.: A zenei forma, mint folyamot Fordítás az Új Zenei Szemle részére. Kézirat, 1956.
- Barna István: Örök muzsika. Zeneműkiadó, 1959.
- Barnett, H. J.: The Sociology of Art. In: Sociology Today Problems and Prospects. Ed. by R. K. Merton. New York, 1959.
- Belvianes, M.: Sociologie de la musique. Paris, 1951.
- Bernard, Y.: La Chanson. Phénomène social. Revue française de sociologie. 1964.
- Besseler, H.: Grundfragen des musikalischen Hörens. 1925.
- Besseler, H.: Das musikalische Hören der Neuzeit, Akademie Verlag, Berlin, 1959.
- Blaukopf, K.: Musiksoziologie, Eine Einführung in die Grundbegriffe mit besonderer Berücksichtigung der Soziologie der Ton-systeme. Köln—Berlin, o. J.
- Blaukopf, K.: Musiksoziologie — Bindung und Freiheit bei der Wahl von Tonsystemen: V. C. Brinkmann, Soziologie und Leben. Tübingen, 1952.
- Blaukopf, K.: Musik: Wörterbuch der Soziologie, W. Bernsdorf—F. Bülow, Stuttgart, 1955.
- Bonnot, R.: Sociologie de la musique *Traité de la sociologie*. G. Gurvitch. II. Presse Universitaires de France, 1963.
- Borris, S.: Soziologische Musikbetrachtung — Vom Wesen der Musik.: Das Musikleben, 3/1950.
- Comte Ágost: Szociálphilosophiai értekezései. Bp., 1904.
- Duncan, H. D.: Language and Literature in Society. Univ. of Chicago Press, 1953.
- Engel, H.: Grundlegung einer Musiksoziologie: Der Musik-Almanach, V. Schwarz, München, 1949.
- Engel, H.: Grundprobleme der Musiksoziologie, Internationaler Musikongress Wien, 1952—53.

- Mueller, J. H.: Fragen des musikalischen Geschmacks. Eine musiksoziologische Studie. Köln-Opladen, 1963.
- Mueller, J. H.: The American Symphony Orchestra. Bloomington, 1951.
- Mueller, J. H.: The Social Nature of Musical Taste. Journal of Research in Music Education 1956.
- Pereverzev, V. F.: Litteratur avegenije. Moszkva, 1927.
- Salukin, P. N.: Die russische Litteratur. Wildpark-Potsdam, 1927.
- Sas Judit—Ezerkétasz parasztszalad művészi érdekldése és izlése. Valóság, 1963.
- Schücking, L.: Die Soziologie der literarischen Geschmacksbildung. Leipzig, 1931.
- Silbermann, A.: La musique, la radio et l'auditeur. Etude sociologique. Paris, 1964.
- Silbermann, A.: Wovon lebt die Musik. Die Prinzipien der Musiksoziologie. Regensburg, 1957.
- Silbermann, A.: Zur Frage „Was ist eigentlich Musiksoziologie“, HZfM 1956.
- Silbermann, A.: Die Stellung der Musiksoziologie innerhalb der Soziologie und der Musikwissenschaft, Kölner Zschr. für Soc. u. Sozialpsych. 1958.
- Silbermann, A.: Die Ziele der Musiksoziologie, Kölner Zschr. für Soc. u. Sozialpsych., 1958.
- Silbermann, A.: Die Pole der Musiksoziologie, Ketzereien eines Soziologen. Wien-Düsseldorf, 1965.
- Sorokin, P.: Social and Cultural dynamics. I. Fluctuation of Forms of Art. 1937.
- Souriau, É.: L'art et la vie sociale. Cah. int. de soc. 1948.
- Spencer: Principles of Psychology. London, 1881.
- Stael, Mme de: De la litterature considerée dans ces rapport avec les Institutions sociales. Paris, 1800.
- Szabolcsi B.: Régi muzsika kertje. Magyar körus. 1947.
- Szántó M.: Egy kísérleti felmérés tapasztalatai. Magyar Filozófiai Szemle, 1961.
- Taine, H.: Philosophie de l'art. Paris, 1921.
- Tyeplov, B. H.: A zenei képességek pszichológiája, Bp., 1960.
- Varga K.: Egy korszerű marxista irodalomszociológiai kérdései. Kri-tika, 1965.
- Vitányi I.: A művészetpszichológia módszertani alapjairól. Magyar Fil. Szemle, 1964.
- Weber, M.: Die rationalen und soziologischen Grundlagen der Musik. München. 1924.
1. James H. Barnett: The Sociology of Art. In: Sociology Today Problems and Prospects. Ed. by R. K. Merton, New York, 1959. Basic Books Inc. 204—209.
2. Erre vonatkozó vázlatos kifejtés a függelékben van.
3. Marx: Bevezetés a politikai gazdaságtan bírálatához. Szikra. 1951. 15—17.
4. Lukács György: Az esztétikum sajátossága. Akadémiai Kiadó, 1965. 778—780., 785. old.
5. Pierre Francastel: Problèmes de la sociologie de l'art. Traité de la sociologie. s. d. Georges Gurwitsch. Presses Universitaires de France. Paris, 1963. 284. old.
6. Marx: Gazdasági-filozófiai kéziratok, Budapest, 1962. 73. sz.
7. Idézi Barna István: Örök muzsika, Zeneműkiadó, 1959. 64—67. old.
8. A. N. Leontyev: A pszichikum sajátossága. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1964. 145, 366. l.
9. A csoportosítás alapja, hogy a rendelkezésre álló zenei alkalmakat „maximális” mértékben kihasználja-e, tehát elmegy-e minden rendezvényre a művelődési házba, elmegy-e minden vasárnap és ünnepnap a templomba és részt vesz-e az énekben. Ha a városban van, elmegy-e a szórakozóhelyre; a rádióban általában naponta rendszeresen hallgatja-e a zenét. Ha egyáltalán nem él ezekkel a zenei lehetőségekkel, a „teljes negáció” kategóriájába került. Végül a bizonytalan „igen is — nem is” válaszok kerültek a részleges használat kategóriájába. A „részleges használat” módszertanilag vitatható. Ezért — bár éppen bizonytalanságával jellegzetes — ritkán mutatjuk be.
10. Lukács György: i. m. I. 484—485.
11. A módszereket a Függelékben közöljük, itt csak annyit, hogy ehhez az elemzéshez az alapot a kérdőív feldolgozásában az I., III. kérdéscsoport, ezek motivációinak és a IV. kérdés content analiziséből kialakított komplex kódolt csoportok adták.
12. * jel = ahol az empirikus anyagban a legerősebb kapcsolatot találtuk, + jel = ahol volt kapcsolat, de mennyiségileg nem elemezhető arányban, — jel = ahol egyáltalán nem találtunk a mintánkban kapcsolatot.
13. Jelek magyarázatát lásd 12. sz. jegyzetnél.
14. Az 56—57. oldalon elmondott komplex módon kódolt csoportosítási elvhez itt hozzátettük még: a műfajok kedvelésének motívumait és a dalreper-toár, kivánságdalok stb. tipuselemzését.
15. Módszereinkről a Függelékben írunk, itt csupán a jelölés könnyebb megértése miatt:
- *** 99,10/0-ban legszignifikánsabb,
** 95,00/0-ban törvényszerű összefüggés,
* 90,00/0-ban törvényszerű,